

OCENA Dramska uprizoritev

Vse zastonj in vse zaman

SLAVKO PEZDIR

Dario Fo: Vse zastonj! Vse zastonj!
 režija **Marko Manojlović**
 Mestno gledališče ljubljansko – MGL
 premiera 21. 4. 2011

Kot svojo zadnjo premiero v sezoni so na velikem odru MGL uprizorili jedko aktualno slovensko praižvedbo družbenokritične komedije italijanskega nobelovca Daria Foja z duhovito dvoumnim naslovom *Vse zastonj! Vse zastonj! (Non si paga! Non si paga!, 1974)*. Tega je po ogledu duhovito radožive postavitve mogoče razumeti, da v svetu vse bolj globaliziranega in brutalnega kapitalizma pravzaprav vse to neorganizirano uporništvo brezstransko izkoriščanih, ponižanih in razžaljenih ni le zastonj, ampak tudi zaman – brez haska. Za ljubljansko postavitev so uprizoritelji izbrali zadnjo objavljeno različico besedila, ki mu je avtor dal naslov *Podplačani! Ne plačamo! (Sottopaga! Non si paga!, 2008)*. Za duhovit, živ, socialno in pogovorno obarvan prevod je poskrbel prevajalec Gašper Malej, za njegovo ponekod značajsko in situacijsko obarvano izreko pa lektor Martin Vrtačnik.

Sredozemsko temperamentno in hrupno smešno-žalostno životarjenje dveh delavskih družin na pragu brezposelnosti (ki že mesece z mezdami ne zmoreta odplačevati stanovanjskih posojil in stroškov bivanja ter se v prizadevanju za goło preživetje pridružita spontanim uporniškimi akcijam žensk, ko začnejo pleniti vsak dan dražje osnovne življenjske dobrine s polic hipermarketov, ali njihovih partnerjev, ki zaradi vse bolj oduševanih mesečnih vozovnic s tesli zaustavljajo delavske vlake) je gostujoči režiser Marko Manojlović ob sodelovanju dramaturginje Petre Pogorevc smiselno posplošil nad izvorno lokalno industrijsko okolje italijanskega severa in obdobje znamenite politične, gospodarske in socialne krize iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Zaradi tega se je odrekel ostri Fojevi politični kritiki spravljive vloge KP Italije v procesu kapitalističnega ropanja delavskega razreda ter ohranil univerzalno kritičnost do prilagodljivih sindikatov kot samooklicanih zaščitnikov delavcev v razmerju do lastnikov kapitala ter do papeža in RKC kot med verniki samoumevnega vrhovnega nadzornika nad posameznikovo intimo, njegovim telesom in dušo. Po vseh propadlih in izdanih delavskih revolucijah in vstajah, ki so se za brezpravne in ponižane male ljudi v zgodovini v najboljšem primeru končale z zamenjavo pogoltnih oblastniških parazitov ter njihove ideologije in ikonografije, se Fojeva tragikomična burleska danes in tukaj konča s prvinsko preživetveno skromno »malico« nemih protagonistov na pomenljivi krsti in nikakor z uporniškimi delavskim pozivom: Na lastnih nogah lahko vedno dosežemo svoje!, s katerim je Fo bolj optimistično in aktivistično sklenil igro daljnega

leta 1974. Črno komedijo brez vsakršne (od)rešitve tokrat prekineta nema »izterjevalca dolgov«, ki potem, ko sta med dogajanjem postopoma odnesla protagonistom s prizorišča že skoraj vse kose njihovega pohištva in gospodinjinskih pripomočkov, odklopita samo še električni tok in odzvameta luč.

Nerealistično in pomenljivo preobloženo prizorišče sodobne potrošniške prezasičenosti in proletarske iztrošenosti z množico televizijskih sprejemnikov in gospodinjinskih aparatov ter na odsko laž opozarjajočih prvin, kot sta denimo samostojna vrata ali okno, uporabljeno kot rekvizit, je zasnoval scenograf Branko Hojnik. Duhovito, socialno, poklicno in značajsko pomenljivo kostumografijo je prispevala Barbara Stupica. S premišljeno izvorno glasbo in

ČAKAMO, STOJIMO KOT VKOPANI, PRESTRAŠENI ... – Jurij Drevenšek (Margheritin mož Luigi), Iva Krajnc (delavka Margherita), Mojca Funkl (delavka Antonia) in Uroš Smolej (Antonijin mož Giovanni). FOTO BARBARA ČEFERIN

minimalistično zvokovnostjo je vzdusje podpiral in komentiral Vladimir Pejković, s pomenljivimi videoodlomki pa Jasmin Talundžić.

V igralskem kvintetu sta prvinsko in preživetveno vitalnejši ter bistroumnejši vlogi prizemljenih uporniških plebejskih žensk odigrali Mojca Funkl kot s prostodušnimi klovnovskimi domisljicami vselej zmagovita Antonia ter Iva Krajnc kot z bogaboječnostjo za spoznanje bolj ukročena in zadržta Margherita. Prepričljivo kreaturo naivno načelnega poštenjaka Giovannija, iz katerega vsaka oblast – družbena in družinska – zlahka naredi bedaka, je prispeval Uroš Smolej. Njegovega manj topoumno načelnega in bolj življenjsko prilagodljivega mlajšega prijatelja Luigija je plastično oživil Jurij Drevenšek. V burleskni vlogah različno maskiranih in uniformiranih predstavnikov oblasti (Policista in Inšpektorja) ter zloslutnega Starca in Grobarja je očarljivo širok spekter komedijantskih vrlin dokazal Jaka Lah. Kot zloslutna brezčutna »izterjevalca dolgov« oziroma odposlanca krute oblasti in sistema sta prizorišče vse do izklopa elektrike zavzeto praznila Borislav Horvat in Rok Solje.